

รูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อการส่งเสริมครูต้นแบบ  
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

**The Model of Integrated Buddhist for Promoting  
Idol teachers In Upper Northeastern Area**

วิทยา ทองดี<sup>1</sup>, สุรพล พรหมกุล<sup>2</sup>

สุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา<sup>3</sup> และ ปานจิตร์ สุขุมาลัย<sup>4</sup>

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น<sup>1,2</sup>

**Vitthaya Thongdee<sup>1</sup> and Suraphon Promgun<sup>2</sup>**

**Sutthiphong Sawattha and Panjit Sukuman**

Mahachulalongkornrajavidyalaya University KhonKaen Campus, Thailand<sup>1,2</sup>

Corresponding Author, Email: promgun@gmail.com

\*\*\*\*\*

**บทคัดย่อ**

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาคุณลักษณะของครูต้นแบบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เพื่อวิเคราะห์พุทธธรรมในการส่งเสริมครูต้นแบบ และเพื่อเสนอรูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อการส่งเสริมครูต้นแบบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสม เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่มเฉพาะ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะของครูต้นแบบแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1. การพัฒนาตน 2. การครองตนของครู 3. การประสานงานกับชุมชน 2) หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมให้เกิดครูต้นแบบ ประกอบด้วย 1) อธิปไตย 4 2) อริยสัจ 4

---

\* ได้รับบทความ: 10 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562

3) สังคหวัตถุ 4 4) กัลยาณมิตตธรรม 7 5) เบญจธรรม 5 6) พรหมวิหาร 4 และ 7) อปริหานิยธรรม 7

3) รูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อการส่งเสริมครูต้นแบบประกอบด้วย องค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ 1. ตัวครูผู้ต้องการจะเป็นครูต้นแบบ 2. หลักพุทธธรรมที่จะต้องนำไปเป็นข้อปฏิบัติในการพัฒนาตน 8 ประการ 3. มีการพัฒนาใน 3 องค์ประกอบ คือ การพัฒนาตน การครองตน และการประสานงานกับชุมชน

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ; ครูต้นแบบ

## Abstract

The purpose of this research was to study for the characteristics of Idol Teachers in Upper Northeastern Area, to Analyze Buddhism in promoting idol teachers, to propose an integrated Buddhist model for promoting Idol teachers model in the upper northeast region. Using a mixed research model The tool used was interview form. Specific group conversation The data were analyzed using descriptive content analysis. The research found that

1) The characteristics of the Idol teacher are divided into 3 parts, namely

1.1) Self-development 1.2) Teacher self-ownership 1.3) Coordination with the community

2) The principles of Buddhism related to the promotion of prototype teachers include 1) Four Rddhippada 2) Four Noble Truths 3) Sangahavatthu 4 4) qualities of a good friend 7 5) Five Precepts 6) holy abiding 4 7) condition of welfare 7

3) Integrated Buddhist model for promoting Idol teachers It consists of 3 parts: 1) The teacher who wants to be a model teacher 2) The principles of Buddhism that must be used as a practice in self development 8 things 3) There are 3 development components, namely self-development, self-possession, and Coordination with the community

**Keywords:** Integrated Buddhist; Idol Teachers

## บทนำ

สภาพสังคมไทยในยุคปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจากสังคมคุณธรรมที่ผู้คนเอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกันกลายเป็นสังคมเศรษฐกิจ ที่คนส่วนมากให้ความสำคัญต่อวัตถุมากกว่าจิตใจขาดคุณธรรมจริยธรรมเป็นกรอบในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะปัญหาของเด็กและเยาวชน รัฐบาลและคณะสงฆ์ จึงได้ร่วมมือกันส่งเสริมให้สถานศึกษานำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาเป็นสาระการเรียนรู้ในกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จัดกิจกรรมอบรมศีลธรรมจรรยา ให้บรรลุความมุ่งหมายและหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 มาตรา 7 และมาตรา 8 (Hloungaon, J. 2011 : 1) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้กล่าวไว้ว่าการปฏิรูปการเรียนรู้จะสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อครูได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงมีนโยบายจัดให้มีการพัฒนาและสร้างครูต้นแบบขึ้นมาเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนโดยให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบในการประเมินครูที่มีผลงานดี เป็นต้นแบบ เป็นตัวอย่างแก่เพื่อนครูได้ โดยให้วุฒิบัตรเป็นต้น โดยมุ่งสรรหาครูที่มีผลงานการจัดกิจกรรมการสอนดีเด่น มีรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นแบบอย่างได้ และสามารถนำพาการปฏิรูปการเรียนรู้ ภายในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ยกย่องเชิดชูเกียรติให้เป็นครูต้นแบบและผู้นำการปฏิรูปการเรียนรู้ อันจะเป็นประโยชน์และนำไปสู่การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และครูจะต้องเป็นที่ไว้วางใจของผู้ปกครอง เป็นผู้ร่วมงานที่ดีในสถานศึกษา และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม (Office of the Education Council, 2018 : 1)

คุณลักษณะของครูที่ดีตามคำสอนในพุทธศาสนาหรือหลักธรรมในพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับความเป็นครูประกอบด้วยหลักธรรม 7 ประการ คือ

1. ปิโยนารัก คือ การทำตัวเป็นที่รักต่อศิษย์และบุคคลทั่วไปการที่ครูจะเป็นที่รักแก่ศิษย์ได้ก็ควรตั้งตนอยู่ในพรหมวิหาร 4
2. ครู หมายถึง การเป็นบุคคลที่มีความหนักแน่นมั่นคงทั้งในด้านของจิตใจที่หนักแน่นมั่นคงที่จะดำรงตนอยู่ในความดีไม่หวั่นไหวไปตามอำนาจของกิเลสตัณหาและความหนักแน่นในด้านของความรอบรู้ธรรมที่จะช่วยให้ครูมีคุณสมบัติดังกล่าวคือพละ 5
3. ภาวนีโย การเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้มีความประพฤติดีงามควรแก่การเคารพ

4. วัดตา คือ เป็นผู้มีความสามารถในการดัดแปลงสอนเพื่อให้ศิษย์มีความรู้ความสามารถและเป็นคนดีคือใช้ความรู้ความสามารถไปในทางสุจริตเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นได้ลักษณะการสอนในแง่ของพุทธศาสนามี 5 ประการ คือ 1. สันทัดสนา คือ สอนให้เข้าใจชัดเจนเห็นจริงอย่างที่ต้องการซึ่งจะต้องดำเนินไปตามลำดับขั้นดังนี้คือสอนจากสิ่งที่รู้แล้วไปหาสิ่งที่ยังไม่รู้สอนจากสิ่งที่ง่ายไปหาสิ่งยากสอนจากสิ่งที่ป็นรูปธรรมไปหาสิ่งที่ป็นนามธรรม 2. สมาทปนา มีการกระตุ้นเร้าเร้าเพื่อให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะประพฤติปฏิบัติตามที่ครูสอน 3. สมุตเตชนา สร้างกำลังใจเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเองกล้าคิดกล้าพูดกล้าทำไม่ครั้นคร้ามต่อความยากลำบากหรืออุปสรรคใดๆ 4. สัมปหังสนา สร้างความเพลิดเพลินให้แก่ผู้เรียน คือ มีเทคนิคในการสอนที่จะทำให้การเรียนการสอนน่าสนใจ 5. วจนักขโม เป็นผู้มี ความอดทนต่อถ้อยคำโดยมีเจตนาดีเป็นที่ตั้งการอดทนต่อกริยาวาจาอันก้าวร้าวรุนแรงของผู้อื่นได้นั้นเป็นสัญลักษณ์ของความเข้มแข็ง 6. คัมภีร์ญจ กถังกัตตาสามารถขยายข้อความที่ยากให้เข้าใจแก่การเข้าใจได้การตีความในวิชาการนั้นๆให้ละเอียดลึกซึ้งง่ายแก่การเข้าใจเพราะ วิชาการต่างๆที่ครูนำมาสอนนั้นล้วนเป็นเรื่องที่ผู้เรียนไม่เคยเรียนมาก่อนครูจะต้องมีวิธีที่จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องยากๆได้โดยง่าย และ 7. โนัจฐฐานนโยชเย คือ การรู้จักและแนะนำศิษย์ไปในทางที่ถูกที่ควรหมายถึงไม่นำศิษย์ไปในทางที่เสื่อมเสียหรือชักชวนไปสู่อบายมุขเช่นดื่มเหล้าสูบบุหรี่เล่นการพนันเที่ยวสถานเริงรมย์ต่างๆ

ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ควรมีแนวทางการสอนที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ เป็นนักแก้ปัญหาที่ดี ซึ่งครูผู้สอนจำเป็นต้องเน้นในด้านการปฏิบัติและการแก้ไขปัญหาตามหลักอริยสัจสี่ หรือตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์ โดยให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง จนเกิดความรู้ความเข้าใจ หาสาเหตุของปัญหาและวิธีการแก้ไข เพื่อจะได้เกิดทักษะในการตัดสินใจ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับการคิดแก้ปัญหาต่างๆ การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นวิธี การสอนที่มุ่งให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น อย่างมีหลักการและเหตุผล ไม่ใช่การลองผิดลองถูก และเป็นขั้นตอนการแก้ปัญหาที่คล้ายคลึงกับวิธีวิทยาศาสตร์ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับพุทธบูรณาการเพื่อการส่งเสริมครุต้นแบบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เพื่อให้ทราบคุณลักษณะของครุต้นแบบ แนวทางการส่งเสริมให้เกิดครุต้นแบบโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

ซึ่งน่าจะเป็นวิธีการที่เหมาะสมส่งผลให้ผู้เรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้นต่อไป

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของครุต้นแบบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์พุทธธรรมในการส่งเสริมครุต้นแบบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
3. เพื่อเสนอรูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อการส่งเสริมครุต้นแบบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

### วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสม (Mix Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ คือ ใช้แบบสอบถามผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) คือ แบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group) หรือการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ศึกษารูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อการส่งเสริมครุต้นแบบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ 1) ด้านพุทธบูรณาการเพื่อการส่งเสริมครุต้น 2) ด้านบทบาทของครุต้นแบบตามแนวพุทธบูรณาการผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ได้แก่ ครุต้นแบบในสถานศึกษาที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนได้แก่ จังหวัดขอนแก่น และ จังหวัดอุดรธานี ประกอบด้วย (1) ผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก ได้แก่ ครุต้นแบบที่ได้รับรางวัล ได้รับการยกย่องในระดับเขตพื้นที่การศึกษาขึ้นไป จำนวน 20 คน (2) ผู้ให้ข้อมูลสำหรับจัดประชุม Focus Group จำนวน 24 คน ที่มีคุณสมบัติได้รับรางวัล ได้รับการยกย่องในระดับเขตพื้นที่การศึกษาขึ้นไป ที่อยู่ในจังหวัดขอนแก่น และจังหวัดอุดรธานี ในปีการศึกษา 2560

## ผลการวิจัย

1. คุณลักษณะของครุต้นแบบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่า คุณลักษณะของครุต้นแบบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 การพัฒนาตน โดยครูจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ พัฒนาการเองได้ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยครู ต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีความสามารถทางวิชาการ โดยเน้นความสำคัญทั้ง กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ความรู้ คุณธรรมและบูรณาการในเรื่องต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับ ระดับการศึกษา จัดให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง ให้คิดเป็น คิดชอบ ทำได้และทำเป็น พร้อมทั้ง ประสานความร่วมมือกับบิดามารดาผู้ปกครองและบุคคลในชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน ให้เต็มตามศักยภาพ

ส่วนที่ 2 การครองตนของครู การเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งด้านส่วนตัวและ ครอบครัวมีคุณธรรม จริยธรรม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี จรรยาบรรณวิชาชีพ ศิลปะ วัฒนธรรม ของชาติ มีจรรยาบรรณในวิชาชีพครู มีจิตวิญญาณของความเป็นครู เป็นที่ยอมรับของครู ผู้เรียน และชุมชน

ส่วนที่ 3 การประสานงานกับชุมชน ได้รับการยอมรับและศรัทธาจากชุมชน ในความสามารถ บุคลิกภาพ และคุณงามความดี เป็นผู้นำชุมชนทางวิชาการ สร้าง ความสัมพันธ์และความร่วมมืออันดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชนในการร่วมกันจัดและพัฒนา การศึกษา สามารถนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน และสามารถนำโรงเรียนช่วยเหลือชุมชน และร่วมมือกับชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

2. การวิเคราะห์พุทธธรรมในการส่งเสริมครุต้นแบบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนบน พบว่า หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมให้เกิดครุต้นแบบในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ประกอบด้วย 1) อธิปไตย 4 2) อริยสัจ 4 3) สังคหวัตถุ 4 4) กัลยาณมิตตธรรม 7 5) เบญจธรรม 5 6) พรหมวิหาร 4 และ 7) อปริหานิยธรรม 7 ดังนี้

1. อธิปไตย 4 เป็นฐานหรือหนทางสู่ความสำเร็จ หรือ คุณเครื่องให้ถึง ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย หากครูผู้ที่ต้องการจะเป็นครุต้นแบบต้องเป็นผู้ที่ประกอบด้วย อธิปไตย 4 ประกอบด้วย

1) ฉันทะ ความพอใจพบว่า ครูต้องมีความพอใจในสิ่งที่ตนเองมีเหมาะสม กับวิชาชีพของตน เป็นอยู่ตามสมควรกับฐานะ รู้จักพอใจในสิ่งที่ตนเองได้รับ อยู่อย่าง

พอเพียงไม่ทะเยอทะยานจนขาดสติ และไม่นำข้อดีของตนไปตัดสินการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง ควรนำข้อดีของตนเองไปเป็นแรงผลักดันในการทำงาน

2) วิริยะ ความพากเพียร พบว่า ครูต้องตั้งใจ พากเพียรในงานที่รับผิดชอบ ไม่ละทิ้งหน้าที่ เมื่อลงมือทำงานใดแล้วต้องลงมือทำงานนั้นให้ประสบความสำเร็จ เอาใจใส่ดูแลตนเองและคนรอบข้างให้ปฏิบัติตนเป็นคนดี หมั่นหาความรู้ให้แก่ตนเองอยู่เสมอเพื่อการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ

3) จิตตะ ความไม่ทอดทิ้งสิ่งนั้นไปจากความรู้สึก พบว่า ครูต้องมีความมุ่งมั่น แน่วแน่ในการทำงานจนกว่าจะประสบความสำเร็จ เมื่อทำงานใด ๆ แล้ว ควรพยายามศึกษารายละเอียดให้เข้าใจ ให้ตระหนักอยู่เสมอว่าอาชีพครูเป็นอาชีพที่มีเกียรติ เป็นอาชีพที่ช่วยพัฒนาเด็กให้มีความรู้ความสามารถ เป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ เป็นกำลังสำคัญของสังคมประเทศชาติ

4) วิมังสา ความสอดส่องในเหตุและผลแห่งความสำเร็จ พบว่า ครูต้องสนใจใฝ่เรียนรู้ในทิศทางและเป้าหมายของงานที่รับผิดชอบโดยยึดหลักปฏิบัติที่มีเหตุผลและนำไปสู่ความสำเร็จของงาน

#### 2. อริยสัจ 4 หลักความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ ประกอบด้วย

1) ทุกข์ การรู้จักปัญหาทุกข์ การรู้จักปัญหาพบว่า เป็นการรู้จักปัญหา การวิเคราะห์ปัญหาว่าอยู่ในระดับใด เกี่ยวข้องกับใคร เพื่อเป็นการระบุปัญหาที่แท้จริง และการทำความเข้าใจปัญหาหรือสภาวะที่เป็นทุกข์อย่างตรงไปตรงมาตามความเป็นจริง เป็นการเผชิญหน้ากับปัญหา

2) สมุทัย การรู้จักเหตุแห่งปัญหา พบว่า เป็นการรู้จักวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหานั้น ๆ

3) นิโรธ การรู้จักวิธีแก้ปัญห พบว่า เป็นการเข้าถึงภาวะดับทุกข์ หรือปัญหาซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายโดยวิธีการที่เหมาะสม โดยการลำดับความสำคัญของปัญหาแล้วดำเนินการแก้ไขด้วยวิธีการที่ถูกต้อง มีเหตุผล พร้อมทั้งสามารถปรับปรุงแก้ไขใหม่ได้

4) มรรค แนวทางแก้ปัญห พบว่า เป็นการฝึกอบรมปฏิบัติตามทางเพื่อให้ถึงความดับแห่งทุกข์หรือปัญหา หมายถึงวิธีการหรือทางที่จะนำไปสู่จุดหมายที่ไร้ปัญหา

3. สังคหวัตถุ 4 ธรรมเป็นเครื่องสงเคราะห์ 4 ประการ ประกอบด้วย

1) ทาน การแบ่งปัน พบว่า เป็นการให้ การเสียสละ การแบ่งปันเพื่อประโยชน์แก่คนอื่น ช่วยปลูกฝังให้เป็นคนที่ไม่เห็นแก่ตัว อุทิศตนและเวลาเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้รับความเจริญเติบโต และพัฒนาการในทุกด้าน รวมถึงมีจิตใจโอบอ้อมอารี ชี้นำแนวทางแก่ลูกศิษย์หรือเพื่อนครู

2) ปิยวาจา การใช้คำพูดอย่างเหมาะสม พบว่า เป็นการพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน จริงใจ ไม่พูดหยาบคายก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ เหมาะกับกาลเทศะ พูดดีต่อกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

3) อุตถะจริยา การบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม พบว่า เป็นการช่วยเหลือกัน การเสียสละเพื่อส่วนรวม ต่อเพื่อร่วมงาน ต่อนักเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม

4) สมานัตตตา การวางตนให้เหมาะสม พบว่า ครูต้องทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์และผู้อื่นทั้งภายในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข และให้ความยุติธรรมไม่เอนเอียง

4. กัลยาณมิตตธรรม 7 พบว่า เป็นธรรมสำหรับครู 7 ประการ ที่ผู้เข้าหาแล้วจะได้รับความเจริญก้าวหน้าทางคุณธรรมยิ่งๆ ขึ้นไปที่คอยช่วยเหลืออย่างจริงใจโดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน ตลอดจนเป็นมิตรที่หวังดีต่อกันด้วยความจริงใจ ประกอบด้วย

1) ปิโย ความน่ารัก พบว่า ครูต้องทำตัวให้เป็นที่รัก ที่ศรัทธาต่อลูกศิษย์และบุคคลทั่วไป มีบุคลิกภาพดี มีพฤติกรรมที่ดี อย่างสม่ำเสมอ ดำรงตนอยู่ในหลักพรหมวิหารธรรมทั้ง 4 ประการ

2) ครุ มีความหนักแน่น พบว่า ครูต้องเป็นบุคคลที่น่าเคารพ เป็นผู้หนักแน่น ถือหลักการเป็นสำคัญ มีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ ทำให้รู้สึกอบอุ่นใจและเป็นที่พึ่งได้

3) ภาวนีโย มีความรู้จริงพบว่า ครูจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้จริง ทรงภูมิปัญญาแท้จริง เป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนอยู่เสมอและเป็นที่น่ายกย่องเอาแบบอย่าง

4) วัตตา อธิบายได้ชัดเจน พบว่า ครูจะต้องรู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรทำอะไร คอยให้คำแนะนำตักเตือนและเป็นที่ปรึกษาที่ดี

5) วจนักขโม รับฟัง/ให้คำปรึกษาได้ พบว่า ครูจะต้องอดทนต่อถ้อยคำพร้อมรับฟัง คำปรึกษาซักถาม อดทนต่อคำล่วงเกิน คำตักเตือนและอดทนฟังได้ไม่เสียอารมณ์

6) คัมภีร์อรรถกถา อธิบายเรื่องยากให้เข้าใจง่าย พบว่า ครูต้องรู้จริง สามารถถ่ายทอด กล่าวชี้แจงเรื่องต่างๆ ที่ยุ่งยากลึกซึ้งให้เข้าใจได้ง่าย พร้อมทั้งต้องมีการนำเสนอ/เทคโนโลยี/นวัตกรรมใหม่ ๆ เข้ามาประยุกต์ใช้ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ด้วย

7) โน จักรฐาน นโยบาย ไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย พบว่า ครูต้องทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นกัลยาณมิตร ไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสียหรือเรื่องเหลวไหล

5. เบญจธรรม 5 พบว่า เป็นความประพฤติที่เป็นส่วนดีงาม เป็นเครื่องอุดหนุนศีลให้ผ่องใส เป็นเหตุให้ผู้ปฏิบัติเจริญก้าวหน้า ปลอดภัย ปลอดภัย เพิ่มพูนความดีแก่ผู้ทำประกอบด้วย

1) เมตตา กรุณา เพื่อแผ่ความสุขและช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ ความรัก ความปรารถนาดีเพื่อแผ่ความสุขและช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์

2) สัมมาอาชีวะ หมั่นประกอบกรณียกิจในทางที่ชอบ พบว่า ครูต้องประกอบอาชีพที่สุจริต รู้จักใช้จ่าย รู้จักคำว่าพอดี และมีหิริโอตตปละ คือ ความละอาย และเกรงกลัวต่อผลของบาป และสอนให้ศิษย์เห็นความสำคัญของการประกอบอาชีพสุจริต

3) ความสำรวมในกาม พบว่า ครูต้องเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ควบคุมตัวเอง ระมัดระวัง ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ทำให้ ความใคร่ในกามคุณ คือ การติดในรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ลดน้อยลง ตลอดจนการว่ากล่าวตักเตือน แนะนำนักเรียนเรื่องการคบเพื่อน การมีคู่รักในวัยเรียน

4) สัจจะ มีความซื่อสัตย์ พูดความจริง พบว่า ครูต้องเป็นผู้มีความซื่อสัตย์ พูดจริง ทำจริง ไม่โกหกหลอกลวงต่อตนเองและผู้อื่น มีความซื่อสัตย์ในหน้าที่ของ

5) มีสติรอบคอบ พบว่า การรู้สีกตัว มีเหตุมีผล มีสติในการตัดสินใจ ทำให้ชีวิตไม่ประมาท เพราะรู้ว่าอะไรดี อะไรชั่ว ทำให้ไม่เผลอกล้ากับสิ่งที่จะทำให้ชีวิตตกต่ำ

6. พรหมวิหาร 4 หลักธรรมที่จะช่วยให้ดำรงชีวิตได้อย่างประเสริฐ ทำให้บุคคลในสังคมพึงประพฤติปฏิบัติในทางอันประเสริฐทั้งต่อตน และผู้อื่น ประกอบด้วย

1) เมตตา ความรักใคร่ ความปรารถนาให้ลูกศิษย์ได้รับความสุข ให้ความรักและปฏิบัติด้วยความเอ็นดู มีไมตรี เป็นกันเอง เห็นคุณค่าของศิษย์

2) กรุณา ความสงสาร ประสงค์อยากช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ มีจิตใจเอื้อเฟื้อต่อเพื่อนครู บุคลากร ลูกศิษย์ ที่ประสบปัญหาเท่าที่จะช่วยได้และไม่ทำให้ตัวเองเดือดร้อน

3) มุทิตา ความพลอยยินดี เป็นความอímเอิบ และยินดีในใจที่ได้เห็นผู้อื่นมีความสุข อันจะนำไปสู่การส่งเสริม และสนับสนุนความสุขหรือความดีนั้นๆให้คงอยู่ และเจริญยิ่งขึ้นไป

4) อุเบกขา การรู้จักปล่อยวาง เป็นการวางใจเป็นกลางต่อความสุขหรือความทุกข์ที่ตนหรือผู้อื่นได้รับ ที่ประกอบขึ้นด้วยจิตที่ปราศจากความเศร้าหมองหรือความอิจฉาริษยาต่อสิ่งนั้นๆ ยอมรับและเข้าใจความแตกต่างของเด็กแต่ละคน ไม่เอาโทษ หรือโกรธเคืองคนอื่น

7. อปทานิยธรรม 7 เป็นหลักธรรมสำหรับใช้ในการปกครอง ไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม เป็นธรรมเพื่อความเจริญ กล่าวคือ ถ้าบุคคล ปฏิบัติตามอปทานิยธรรม บุคคลนั้น จะมีความเจริญความก้าวหน้าในชีวิต ไม่มีความเสื่อม ความเสียหาย อันเป็นอุปการะมากสำหรับผู้ปฏิบัติ ผู้บริหาร หมุ่ชน และคนในสังคม ประกอบด้วย

1) หมั่นประชุมกันเนื่องนิยัพบว่ เป็นการจั้ดประชุม และหาหรือกันเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ และวางแผนในการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นนิยั

2) พร้อมเพียงกันประชุม เลิกประชุม พบว่ การประชุมต้องให้หมุ่คณะมีเพียงกัน รวมถึงการเลิกประชุม และการทำกิจอันสมควรให้พร้อมเพียง

3) ไม่บัญญัติ หรือล้มเลิกข้อบัญญัติต่าง ๆ อันมิได้ตกลงบัญญัติไว้ พบว่ เป็นการ ไม่เพิกถอน ไม่เพิ่มเติม ไม่ละเมิด หรือวางข้อกำหนด กฎเกณฑ์ต่าง ๆ อันมิได้ตกลงบัญญัติไว้และไม่เหยียบย่ำล้มลั้งสิ่งที้ตกลงไว้แล้ว

4) ความเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ พบว่ เป็นการให้ความเคารพนับถือคำกล่าวของผู้อาวุโส

5) ไม่ข่มเหงสตรี พบว่ เป็นการให้เกียรติและค้้มครองสตรี มิให้มีการกดขี่ข่มเหงรังแก

6) การให้ความเคารพศาสนสถาน ปุชนิยสถาน อนุสาวรีย์ประจำชาติ อันเป็นเครื่องเตือนความจำ ปลุกเร้าให้เราทำความดี และเป็นที้รวมใจของหมุ่ชน พบว่ เป็นการให้ความเคารพ และสักการะ รวมถึงการบูรณะเจดีย์หรือพุทธสถานที่้ปลูกสร้างไว้

7) การอารักขาพระภิกษุสงฆ์หรือผู้ทรงศีล เป็นการจัดการให้ความอารักขา บำรุง ค้ำครอง อันชอบธรรมแก่บรรพชิต พบว่า เป็นการให้การสงเคราะห์ และอุปการะแก่ สงฆ์ทั้งหลาย

3. รูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อการส่งเสริมครุต้นแบบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนบน พบว่า รูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อการส่งเสริมครุต้นแบบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนบน ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วนหลัก ได้แก่ 1. ตัวครูผู้ต้องการจะเป็นครุต้นแบบ 2) หลักพุทธธรรมที่จะต้องนำไปเป็นข้อปฏิบัติในการพัฒนาตนในชีวิตประจำวันทั้งการ ดำรงชีวิตและการจัดการเรียนการสอน 8 ประการ คือ อิทธิบาท 4 อริยสัจ 4 สังคหวัตถุ 4 กัลยาณมิตตธรรม 7 เบญจธรรม 5 พรหมวิหาร 4 อปริหานิยธรรม 7 และ ธรรมเทศกธรรม 5 3) มีการพัฒนาใน 3 องค์ประกอบหลัก คือ การพัฒนาตน การครองตน และการ ประสานงานกับชุมชน เพื่อเป็นครุต้นแบบ ทั้งนี้ รูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อการส่งเสริมครุ ต้นแบบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนเป็นแนวทางให้ครูผู้ต้องการจะพัฒนาตนให้เป็น ครุต้นแบบต้องนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ไปประยุกต์ใช้เป็นข้อปฏิบัติในการพัฒนา ตน จนสามารถเป็นครุต้นแบบที่เป็นแบบอย่างที่ดี โดยครุต้นแบบที่เกิดขึ้นจากการนำ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน จักทำให้ครุต้นแบบเป็นผู้ที่มี คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีคุณธรรม จริยธรรม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี อยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างปกติ สุข

ดำรงชีวิตแบบพอเพียง สมแก่ฐานะของตน เป็นที่ยอมรับของครู ผู้เรียน และชุมชน

## อภิปรายผลการวิจัย

### 1. คุณลักษณะของครุต้นแบบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของครุต้นแบบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การพัฒนาตนหรือการจัดการเรียนการสอนของครู 2) การครองตนของครู การเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งด้านส่วนตัวและครอบครัว และ 3) การ ประสานงานกับชุมชน ทั้งนี้เนื่องจากว่า ครุต้นแบบต้องถึงพร้อมด้วยการพัฒนาตนหรือพัฒนา กระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยต้องจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริม ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ พัฒนาตนเองได้ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ต้องมีความคิด

ริเริ่มสร้างสรรค์ และมีความสามารถทางวิชาการ โดยเน้นความสำคัญทั้งกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ความรู้ คุณธรรมและบูรณาการในเรื่องต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับระดับการศึกษา จัดให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง ให้คิดเป็น คิดชอบ ทำได้และทำเป็น พร้อมทั้งประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ นอกจากเรื่องการพัฒนาตนหรือการจัดการเรียนการสอนแล้ว ครูต้นแบบต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี จรรยาบรรณวิชาชีพ ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ มีจรรยาบรรณในวิชาชีพครู มีจิตวิญญาณของความเป็นครู เป็นที่ยอมรับของครู ผู้เรียน และชุมชน พร้อมทั้งได้รับการยอมรับและศรัทธาจากชุมชนในความสามารถ บุคลิกภาพและคุณงาม ความดี เป็นผู้นำชุมชนทางวิชาการ สร้างความสัมพันธ์และความร่วมมืออันดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชนในการร่วมกันจัดและพัฒนาการศึกษา สามารถนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน และสามารถนำโรงเรียนช่วยเหลือชุมชนและร่วมมือกับชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสมดังพระบรมราโชวาท ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช เมื่อวันที่ 24 เดือนมิถุนายน พุทธศักราช 2532 ที่ว่า “...ส่วนครูนั้น ควรจะได้ฝึกฝนตนเองให้แตกฉานและแม่นยำชำนาญ ทั้งในวิชาความรู้และวิธีสอน เพื่อสามารถสอนวิชาทั้งปวงได้อย่างถูกต้อง กระจ่างแจ่มและสมบูรณ์ครบถ้วน อีกข้อหนึ่ง จะต้องมีความสุจริตซื่อตรง สุภาพเรียบร้อย อยู่ในระเบียบวินัย ขยัน อดทน และเมตตา กรุณาซึ่งจะต้องนำมาปฏิบัติให้เห็นชัดในหน้าที่โดยสม่ำเสมอ ศิษย์จะได้เห็นได้เข้าใจแจ่มแจ้งลึกซึ้งถึงความรู้และความดีของครู แล้วมีศรัทธายึดถือเชื่อฟังด้วยเต็มใจ ก็จะทำให้งานให้การศึกษาที่แต่ละคนอุตสาหะกระทำมาด้วยความเหน็ดเหนื่อยนั้น ดำเนินก้าวหน้าไปได้ด้วยความสะดวกราบรื่นบรรลุผลอันสมบูรณ์บริบูรณ์น่าพึงพอใจสมเจตนา...” และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 ที่ระบุว่า ครูต้นแบบต้องมีการพัฒนาตน การครองตน และการประสานงานชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จงกลผลประสาท (Polprasat J. 2011 : 1) และ วราศิริ วงศ์สุนทร (Wongsunthorn W. 2010 : 1-2) ที่พบว่า พฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนของครูต้นแบบใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้อย่างหลากหลายมีสื่อการสอนที่หลากหลายทำง่าย ๆ และสอดคล้องกับบทเรียนจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า การจัดการศึกษามีเป้าหมายสำคัญที่สุด คือ การจัดการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และครูต้นแบบยังได้พัฒนา

ตนเองอยู่เสมอ มีจิตวิญญาณความเป็นครู มีความเข้าใจในพฤติกรรมและธรรมชาติของเด็ก ทำให้มีความก้าวหน้าในอาชีพ

2. รูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อการส่งเสริมครุต้นแบบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนบน จากผลการวิจัยพบว่า ครูผู้ต้องการจะพัฒนาตนให้เป็นครุต้นแบบต้องนำเอา หลักธรรมในพระพุทธศาสนา อิทธิบาท 4 อริยสัจ 4 สังคหวัตถุ 4 กัลยาณมิตตธรรม 7 เบญจ ธรรม 5 พรหมวิหาร 4 อปริหานิยธรรม 7 และ ธรรมเทศกธรรม 5 จนสามารถเป็นครุ ต้นแบบที่เป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งนี้เนื่องจากครุต้นแบบที่เกิดขึ้นจากการนำหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน ทั้งในเรื่องของการพัฒนาตน การครองตน และการประสานงานกับชุมชน จักทำให้ครุต้นแบบเป็นผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีคุณธรรม จริยธรรม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี อยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างปกติสุข ดำรงชีวิตแบบพอเพียง สมแก่ ฐานะของตน เป็นที่ยอมรับของครู ผู้เรียน และชุมชนซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ซึ่งเป็นการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ความรู้ โดยให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้และสร้างความรู้ด้วย ตนเอง โดยมองว่าความรู้ คือโครงสร้างใหม่ทางปัญญา (Cognitive restructuring) ที่สร้าง จากประสบการณ์และโครงสร้างเดิมที่มีอยู่ ความรู้ใหม่นี้จะเป็นเครื่องมือเพื่อสร้างโครงสร้าง ปัญญาใหม่ต่อไป การเรียนรู้แบบนี้จึงเน้นความรู้เดิมให้เป็นพื้นฐานของความรู้ใหม่ การ เรียนรู้จึงเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในตัวของผู้เรียนและผู้เรียนเป็นผู้สร้างขึ้นเอง (Wongsunthorn, 2010 : 1) และสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social learning theory) ของ Bandura (Bandura, A. 1986) ซึ่งอธิบายไว้ว่า บุคคลจะเกิดการ เรียนรู้โดยสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น (Observational searing) ใน 2 ลักษณะ คือ (1) การ เลียนแบบพฤติกรรม (imitation) คือ บุคคลมีการเรียนรู้พฤติกรรมใหม่ๆ โดยการสังเกต พฤติกรรมผู้อื่นแล้วกระทำตาม (2) การเรียนรู้ผลของพฤติกรรม (Vicarious learning) คือ บุคคลเกิดการเรียนรู้พฤติกรรมใหม่ๆ โดยการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น แล้วเข้าใจในผลที่ บุคคลนั้นได้รับจากพฤติกรรมของเขา นั่นคือ การคิดแทนผู้อื่น คิดตามที่เห็นคนอื่น เขาได้รับผล

## ข้อเสนอแนะ

### 1. ข้อเสนอแนะในระดับนโยบาย

จากผลการวิจัยพบว่า ครูผู้ต้องการจะพัฒนาตนให้เป็นครูต้นแบบต้องนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนา อิทธิบาท 4 อริยสัจ 4 สังคหวัตถุ 4 กัลยาณมิตตธรรม 7 เบญจธรรม 5 พรหมวิหาร 4 อปริหานิยธรรม 7 และ ธรรมเทศกธรรม 5 จนสามารถเป็นครูต้นแบบที่เป็นแบบอย่างที่ดีได้ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมประสิทธิภาพของครูผู้สอน ต้องมีการส่งเสริมสนับสนุนให้นำเอาหลักพุทธธรรมที่กล่าวมาข้างต้นนั้นให้ครูได้นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน 5

### 2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ต้องการจะพัฒนาตนให้เป็นครูต้นแบบทั้งในเรื่องของการพัฒนาตน การครองตน และการประสานงานกับชุมชนต้องนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีคุณธรรมจริยธรรม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี อยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างปกติสุข ดำรงชีวิตแบบพอเพียง สมแก่ฐานะของตน เป็นที่ยอมรับของครู ผู้เรียน และชุมชนจนสามารถเป็นครูต้นแบบที่เป็นแบบอย่างที่ดีได้ ดังนั้นครูผู้ที่ต้องการจะพัฒนาตนให้เป็นครูต้นแบบที่ดีควรนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

### 3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 3.1 ควรมีการศึกษาถึงหลักพุทธธรรมอื่นๆ ที่เหมาะสม เพื่อที่จะส่งเสริมครูต้นแบบ
- 3.2 ควรมีการศึกษาถึงการสร้างนวัตกรรมเพื่อการส่งเสริมครูต้นแบบ

## References

- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs. (NJ : Prentice-Hall).
- Hloungaon, J. (2011). *The Rue of Dhamma Teacher Monks in School with Participation in Dhamma Promotion for Student in School A case study of Dhamma Teacher Monks in Mounng District Pisanulok Province*. Thesis for Master of Art.
- Office of the Education Council. (2018). Education Reform. (Online). Retrieved July 12, 2019. from : [www. http://saithong50110tripod.com/u11.html](http://saithong50110tripod.com/u11.html).

- Polprasat, J. (2011). *The Learning Management Behavior of Master Teacher Science Group of Nakhonratchasima Primary Education Service Area Office 7*. Thesis of Master of Education. Mahasarakham : Mahasarakham University.
- Somprayun, W. (2008). *The Research and Development Primary Mathematic Teaching and Teaching Model*. Bangkok : Education Department Srinakarintharawiroth University
- Wongsunthorn, W. (2010). *The Teaching Learning Activity creation Model and Teaching Behavior of Master Teacher Primary Thai Language Aspect*, Thesis of Master of Education. Bangkok : Juralongkorn University.